

BETON

KULTURNO PROPAGANDNI KOMPLET BR. 181, GOD. XII, BEOGRAD, UTORAK, 21. MART 2017.

Redakcija: Miloš Živanović, Saša Ćirić; Font Mechanical: Marko Milanković; E-mail: beton@danas.rs, redakcija@elektrobeton.net; www.elektrobeton.net; Sljedeći broj izlazi 18. aprila 2017.

MIXER

Piše: Vladimir Đurišić

POEZIJA I OBMANA

Raj popločan lošim namjerama

„Uvijek sam iznova iznenađen koliko ljudi piše poeziju za koju misle da bi je napisala osoba za koju priželjkuju da su.“

Ron Silliman, *Kineska sveska*

„I am in control here,“ cried the general, when Reagan was shot. He wasn't, actually. Brian Massumi, *Anatomy of Affect*

Ern Malley nije postojao. Ern Malley je glasoviti australijski pjesnik. Nijedna od ovih rečenica nije netačna. Između ove dvije konstatacije šunja se fantom koga želimo ovdje danas iskoristiti da bismo nešto rekli o prirodi konstruisanja identiteta u poeziji, odnosu namjere i rezultata, te kreiranja poezije kao kolektivnog čina.

Istorijska priča od koje polazimo je prilično dobro poznata i čak i wikipedija je korektno sažima. Dva konzervativna australijanska pjesnika, Mcaulley i Stewart, odlučili su da naprave parodijsku smicalicu: da nadobudnom i veoma popularnom uredniku naj hype magazina u Australiji pod imenom Max Harris, ponude za njegov časopis Angry Penguins poeziju i životopis pjesnika koji - ne postoji. Za jedno popodne zajedno napisali sedamnaest pjesama. Proces je obuhvatio kolažni rad na kome su baza bile postojeće njihove „prave“ pjesme, presječene stihovima umetnutim iz novina, lažnim latinizmima, lažnim i pravim citatima, nasumičnim aluzijama, sofizmima razbacanim po tekstu. Izmislili su i i biografiju pjesnika i nazvali ga Ern(est) Malley. Čovjek je navodno bio radnik, živio kratko, i pjesme ostavio svojoj sestri Ethel, koja ga, eto, na procjenu i eventualno objavljivanje, šalje pravo Harrisu. Harris je zagrižao udicu i posvetio cio broj svog časopisa kao posthumnu počast otkrivenom geniju.

Nije Max Harris bio sam obmanut: u poeziji je uživala cijela *scena*. No, nakon par mjeseci stigao je hladan tuš u vidu pisma dvojice zlobnika: *Malley je izmišljotina*. Ali bilo je kasno. Šteta poezije već je bila učinjena, ali to nije bila šteta poeziji, ne samo zato što Harris dugo neće prihvatiti činjenicu da je Ern Malley izmišljen, već i zato što je to doista bila - poezija. Nešto sa čim se ništa što će prije ili kasnije napisati dva ambiciozna vješta ali konzervativna pjesnika ne može da se mjeri. Ko će platiti ceh nesporazuma,

ko da preuzme rizik da odbrani poeziju nepostojećeg pjesnika?

Intencija se distorzirala. Poezija je otvorila pitanje izlaska iz nje na insistirajući na funkcionalizovanju svake karakteristike, svakog kvaliteta koji dolazi u jezik, transformišući ga u nagovještaj (nečega). Time se otvorila mogućnost perforacije intencionalnih ravni. Poezija (posta) je komunikacijko-perforaciona mašina. Ali i to je samo po sebi nedostavno da objasni ono *kako* se nešto napisano s namjerom da ne bude poezija, u poeziju pretvori. Nit oslobađanja djela od autora nije dovoljna za to jer unaprijed i dalje računa na jednu zgodnu nezgrapnost autora koji prepušteni svome procesu izmišljanja kao nekom inspiracijskom ispicijentskom naumu samoosluškivanja, ili samoiscpljivanja vlastitog zanatskog aparata kroz filtere a uz pomoć *korisnih nejasnoća* metafizičkog umovanja ili inercija široko zahvaćenog referencijalnog polja aludiranja.

Podla namjera se izvrcu u svoju suprotnost. Čak i u momentima kada pjesme gotovo prstom pokazuju u način svoga perfidnoga šifriranog samootkrivanja ili samonarugivanja, ovo se okreće direktno protiv svoje namjere: odbacuje svoju namjeru i postaje nešto drugo: modernistički pjev o vlastitim šavovima, ironijsko ronjenje po vlastitim ranama. I rane i šavovi i rupe se pretvaraju u geometrijske ili geometrizovane sinestezijske scenarije koji himerizuju sklopove predmeta lakanovskim ospoljavanjem pogleda. Intencionalnost je kurva. Ona (ne postoji ali) se budi. *Ona (koja) se budi*, divna regge balada

Šarla Akrobate bila je prije svoje konačne verzije kao *Kina se budi*, a prva verzija tako važne jazzy balade Bitlsa, prije svoga *Yesterday* pjevanja je kao *Scrambled Eggs*. Ovdje tekst može da krene u pravcu analize magije kolektivnog rada na engramima ili afektima invencijskih praksi; o radu dovršavanja, koji prolazi kroz ironijske ili kolektivne filtere. Drugim riječima, često svoje najbolje rezultate ima kao slučajne, ili nastaje iz zajebancije, afekta, a zatim propuštanjem kroz filter sklapanja (logika benda, kolektivnog rada, te prepuštanja identiteske svojine stvaralaca grupi) postaje nešto suprotno. Decenije suza nad inicijalnim *scrambled eggs* ne umanjuju ni transformaciju *prigana jaja* u čežljivo *juče*, umješnost vrle omletnosti da osjeti svoju baladnu potencijalnost. Mladenovićevo svjedočenje o jedva podnošljivoj mucu sa usklađivanjem sa ostalom dvojicom kolega u Šarlu ne umanjuje činjenicu da je to najznačajniji bend moderne jugoslovenske istorije.

Malleyeva poezija izmišljena je bez mnogo izmišljanja: remiksom i postprodukcijom, radom jednog ranog de-skillinga. Timski cinički rad dvojice konzervativaca aktivirao je *ekspresije na čekanju* (termin Brian Ferneyhough-a) i proizveo inovativnu poeziju. Koristeći se vlastitom poezijom, čiju su koherenciju zapravo parodirali, prekidajući je implantima nonsensa, citata, izmišljenih referenci, proizveli su jedan sasvim neočekivani *upgrade*. Ambivalencija između parodijske ironije i pretenciozne autoironije, u odloženom dejstvu jednog post-restantskog procesa proizvela je, u kombinaciji

MIXER

Vladimir Đurišić: Poezija i obmana

CEMENT

Đorđe Krajišnik: Dobrovoljna podređenost

ŠTRAFTA

Aleksandar Novaković: Jezivo i intimno

VREME SMRTI I RAZONODE

Almir Kolar Kijevski: Zapis o službi

BLOK BR. V

Studiostrip: Fossil&Swatch

sa mistifikatorskim recepcijskim resantimanom oblikovanim nad mrtvim mladim australijskim Remboom – novu poeziju. Linije bjekstva su tako dobro zavarale urednika i publiku koji su bili uhvaćeni u zamku svojih očekivanja. Branko Vučićević i Dušan Otašević su izmislili Iliju Dimića. To je bio sličan gest.

Pjesnici su proizveli svog Frankenštajna od operabilnih otpadaka svoga vlastitog pisanja, te random krhotina drugih tekstova istorije književnosti, dnevničkih članaka, cut-paste metodom. Uspjelo im je, kao što nikad nije uspjelo kada su svoje *proizvode* plasirali tj producirali *sami*. To je priča i o produkciji, koja nadilazi ego-go kreaciju, ili - postprodukciji koja remixom od osrednje poezije kao materijala na novoj, makar i ironijskoj intencionalnoj ravni, proizvede novu poeziju. Parodijska motivacija otključala je afektivne ravni: parodija nove slobodne antropocentričnosti nije dovela do prave parodije, već proizvela novu smještu: na izvjestan način izvjestila o kraju ili bar: granicama kontrolisane intertekstualnosti. Ono što je bljesnulo kao ironija ili autoironija nije bilo neko samosrozavanje, već gotovo futuristička detekcija irelevancije citatne discipline. Latinizmi kojima tu nije mjesto, lažni citati Lenjina, parafraze i montaže iz Biblije i novina samo su ojačale, a ne oslabile modernistički koncept. Radi se naime upravo o tome da modernistički koncept i sam nije bio definisao svoje granice sa ekspresionizmom tj sa romantizmom.

Čak i tamo gdje nam Malley-eva poezija danas, decenijama nakon raz-otkrivanja intencijske „istine“ nudi ključ za čitanje podvale, u autoironisanju nad nekim prvim licem množine koje čuči iza samokritike koju uvijek već sadrže ti stihovi, i tada se javlja spoj zablude i zalude, koji se otima svojoj parodijskoj namjeri, te u nekakvoj metaparodijskoj ambivalenciji koja karakteriše čitav drugi val modernizma, na klackalici između postromantizma i avangarde, izvire kao duhovita, distancirana, jetka ironija. Možda ste dobili pogrešan broj, ali ste dobili onog kog ste tražili

Ovo nas uvodi u tematizovanje odnosa konstitutivnog nedostatka i tehnike paradoksa koja ima za strategiju mucanja na sopstvenom jeziku. Nesporazumna solidnost, te solidarnost u nerazumijevanju, primjenjivi su

Fotografije u broju: Vera Vujićević, A VENDRE (na prodaju), 2017.

ZLO U PESKU

Danski film Martina Zandvlita *Under sandet* (preveden kod nas kao *Minsko polje*) ipak ima najprikladniji naziv na engleskom – *Land of mine*, što je igra reči jer znači zemlja mina, ali i moja zemlja. Ovaj film, smešten u mesece neposredno nakon oslobođenja Danske od nacističke okupacije, maja 1945. godine, govori o tamnom naličju pobeđe, nepoznatom široj danskoj javnosti, to jest činjenici da su danske vlasti (isti „model“ je primenjen u Norveškoj), protivno međunarodnim sporazumima, terale nemačke ratne zarobljenike da čiste obalu od mina. U tom čišćenju, od dve hiljade ljudi, poginula je ili ranjena polovina, a najveći broj su činili maloletnici. Princip kojim su se rukovodile danske vlasti bio je nemilosrdan: ako su nemački mladići mogli da nose puške, mogu i da demontiraju mine. Zandvlt se bavi „vodom“ nemačkih tinejdžera, koji nakon kratke obuke u kojoj jedan od njih izgubi život, dobijaju zadatak da očiste deo obale pokriven sa oko pedeset hiljada mina. Inače, nacisti su, pogrešno pretpostavljajući da će saveznička invazija početi u Skandinaviji, postavili samo na obalama Danske preko dva i po miliona mina. Smešteni u kućici na obali, nemački vojnici, od kojih je samo jedan punoletan, s nekakvim (nije rečeno kakvim) ratnim iskustvom, prepušteni su surovom naredniku Rasmusenu na milost i nemilost. Oni trpe što od lokalnog stanovništva (trovanje hrane) što od pijanih britanskih vojnika koji se izživljavaju na njima. S vremenom Rasmusen, bivši komandos koji svojom pojavom podseća na oslobodioca Danske, feldmaršala Montgomerija, postaje za njih neobična, skoro očinska figura koja, opet, zna da se pretvori u starozavetnog Boga. Naime, kad neiskopana mina ubije njegovog psa on natera svoje štićenike da, ruku pod ruku, pređu deo minskog polja koji je „čist“. Zandvlt je autentično izneo psihološke portrete zarobljenika i njihovog „mentora“, *suspense* je fino iznijansirao a krvava storija stoji u dramatičnom kontrastu sa, na prvi pogled idiličnim, dugim pešćanim danskim plažama pod vedrim letnjim nebom. Ono što nedostaje ovom filmu su dva ključna elementa: uticaj nacističke ideologije na nemačke vojnike i jasnije prikazana motivacija samog Rasmusena. Dečaci se ponašaju i razmišljaju kao da nikad nisu bili u *Hitlerjugendu*, a isto važi i za njihove punoletne zemljake koji docnije dolaze kao ispomoc. Svi govore samo o tome kako žele da se vrate kući i nastave sa školovanjem, nađu posao. Za Rasmusena možemo da nagađamo da je učestvovao u borbama koje su odnele živote njegovih drugova, ali on o svojim ratnim iskustvima ne kaže ni slova. *Land of mine* jeste, ako izuzmemo prethodno navedeno, kvalitetan film koji se nadovezuje na danske filmove koji govore o nacističkoj okupaciji zemlje (9. april) i pokretu otpora i kolaboraciji (*Plamen i Limun*) i, sasvim sigurno, najbolje realizovan danski film vezan za Drugi svetski rat te, ne bez zasluge, prošlogodišnji kandidat za Oskara za film izvan engleskog govornog područja.

SVI SE BORE ZA MESTO U KLANU

Britanski televizijski reditelj Adam Smit je sa svojim dugometražnim prvencem *Nož u našim leđima* odlučio da se pozabavi storijom o engleskim Romima. Reč je kriminalnom klanu Katlerovih u kojem glavnu reč vode Kolbi, otac s mesijanskim aspiracijama oličenim u citiranju Biblije (irski glumac Brendan Glison) i njegov sin Čad koji želi da prestane sa skitnjom i kriminalom (Glisonov zemljak, Majkl Fasbender). Smit je krenuo putem koji nije nepoznat publici. Britanski i irski „putnici“ i „koltokrpe“, kako ih još zovu, su akteri filmova *Sneč*, *Na Zapad*, *Putnik*. U suštini problema ovog filma je sama priča. S jedne strane posmatramo sukob Čada koji, nakon što odradi jednu, poslednju pljačku, želi da se odvoji od plemena tj. dominantnog oca, a s druge strane je storija o samoj pljački koja počinje neobično kasno, nakon više od pola sata a onda povremeno isplivava da bi se na kraju fokus pomerio na porodične probleme Katlerovih i Čadovo hapšenje zbog nekoliko manjih prekršaja. Najveća tragedija ovog filma je ne toliko u tome što je osrednje ostvarenje koje prikazuje već vide-

BETON BR. 181 DANAS, Utorak, 21. mart 2017.

nu priču u netipičnom, romskom miljeu, koliko što je sama storija bremenita mogućnostima koje nisu iskorišćene. *For example*: poslednja Čadova pljačka je bila upad u vilu za koju nije znao kome pripada. Ispostavilo se da je vila vlasništvo *Lord Lieutenanta*, tj. funkcionera koji postavlja sve sudije u Ujedinjenom Kraljevstvu, što se spominje samo u jednoj sceni. Umesto, recimo, kolosalne potere i zanimljivih situacija koje iz nje proizilaze mi smo svedoci dugih i jalovih isledivanja u policijskoj stanici. U filmu postoje i snažni elementi socijalne drame (nepismenost glavnog junaka, neprihvatanje njegove dece u školi, pritisak „sedelačke“ okoline), ali i oni ostaju negde na pola puta, baš kao i Čedov odnos s ocem koji mu je, u suštini, upropastio život. Ne dolazi ni do jasnog razlaza s porodicom ni do pomirenja. Zločin se ne isplati, Čed odlazi u zatvor i – šta s tim?

IZLAZAK IZ LUDNICE

U engleskom „komšiluku“ se odvija radnja *Tajnog zapisa* Džima Šeridana (*Moje levo stopalo*, *Nečije majke sin*, *U ime oca*, *Bokser*). Smešten u Irsku u periodu između 1942. i 1992. godine, *Tajni zapis* je jedini Šeridanov *chick flick* u njegovoj dosadašnjoj karijeri u kojoj se uglavnom bavio traumatičnim periodima iz istorije svog naroda (migracije, terorizam u Severnoj Irskoj, Velika Depresija). Priča o Rouz (Runi Mara), devojci „sa viškom fosfora u očima“, pravoj irskoj *collee*, crnokosoj lepojki plavih očiju, koja čini da svi momci polude za njom (uključujući i lokalnog katoličkog sveštenika oca Gonta, igra ga Teo Džejms), udatoj za Džeka MekNaltija (Ejdan Tarner), pilota britanske avijacije, poseduje elemente herc-literature kao i aluzije na *Rajanovu kći* Dejvida Lina, ali tako deluje samo na prvi pogled.

Do obrta dolazi kad Rouzinog supruga ubijaju lokalni članovi Irske republikanske armije (IRA) a ona, trudna, na insistiranje ljubomornog Gonta, završava u duševnoj bolnici kao „ninfomanka“. Rouz rađa dete koje joj Gont otima i daje na usvajanje. Rouz je još i obeležena stigmom čedomorke, jer je zvanična verzija da je u napadu ludila ubila svoje dete. Samim tim, ova storija u dobroj meri podseća na ostvarenja koja su u Irskoj snimljena na sličnu temu (*Filomena*, *Sestre Magdale*ne). Ostarela Rouz (Vanesa Redgrejv) ovu priču, koju je tajno zapisala na stranicama Biblije, pripoveda prvoj osobi koja će je saslušati nakon pedeset godina, psihijatru Grinu (Erik Bana).

Tajni zapis će zasigurno ostati zapamćen po Vanesi Redgrejv i njenoj snažnoj interpetaciji žene koja nakon pola veka u duševnoj bolnici, zadržava nešto duha i lucidnosti, baš kao i po mračnom antagonistu u liku Tea Džejmsa i kameri Mihajla Kričmana koja je dala dodatnu čar divljoj lepoti oblasti Slajgo, rodno kraja pesnika Vilijama Batlera Jektisa. Neće biti zaboravljena ni priča koja sažima istoriju Irske od sticanja nezavisnosti do danas. Rouz na neki način predstavlja ovu zemlju: ona zadržava nešto od svog iskričavog, humanog, pesničkog duha uprkos svemu, iako je utamničena od Države, Crkva joj otima decu, teroristi ubijaju njenu

ljubav a svi zajedno pomračuju njen razum. Ipak, Rouz je, kao i sama Irska, smogla snage i izašla iz klerikalno-nacionalističke ludnice.

POEZIJA BEZ POKRETA

Prošla godina je, sa dva filma, bila plodna za američkog reditelja Džima Džarmuša (*Stalno gluvarenje*, *Noć na Zemlji*, *Slomljeno cveće*). Na Festivalu autorskog filma smo videli *Gimme Danger*, Džarmušov dokumentarac o rok-ikoni Igiju Popu i njegovom bendu *The Stooges*, a na FEST-u igrani film *Paterson*. Džarmuš je u svom maniru dugih, razvučenih scena, s kamerom koja se retko kad pokrene, prikazao život dvoje stanovnika grada Patersona, Nju Džerzi: vozača autobusa i pesnika Patersona (Adam Drajver) i njegove žene Lore (Goldšifteh Farahani), koja se bavi dizajneranjem neobičnog pokućstva i odeće, pravljenjem kolača i učenjem sviranja gitare, jer želi da postane kantri zvezda. Naravno, u Patersonovom susedstvu žive neobični ljudi: veliki broj blizanaca, ekscentrični glumac, lud od ljubavi, dobronamerni gangsteri, japanski turista, veliki obožavalac Patersonovog sugrađanina, pesnika Vilijama Karlosa Vilijamsa. Fokusrajući se na dosadnu, dnevnu rutinu Patersona (buđenje u šest i petnaest, doručak, vožnja ulicama malog grada, ritualno ispijanje piva u lokalnom baru), vozača gradskog autobusa koji za vreme pauze za ručak piše poeziju, Džarmuš je stvorio dvočasovni film koji je naporan za gledanje. Naime, Paterson, koji je visok i usporan, piše pesme čiji se stihovi pojavljuju na platnu polako, razvučeni, dok ih izgovara ravnim, monotonim glasom. Povrh svega, Patersonova poezija je skućenog izraza, na srednjoškolskom nivou, bez mnogo intrigantnih obrta. Tu i tamo dođe do malog odstupanja od svakodnevnih rutine (glumac poteže dečiji pištolj u baru, pokvari se autobus, Patersonova žena uspe da proda svoje kolače, saznamo da je u gradu jedno vreme boravio Alan Ginzberg, te da je u Patersonu 1970. godine Igi Pop proglašen od obožavateljki za najseksipilnijeg muškarca na planeti) – i to je otprilike sve. Ah, da, svesku s Patersonovim pesmama, negde pri kraju filma, njegov pas iscepa zubima na komadiće. Ukratko: Džarmuš se u Patersonu, nakon uspeha filma *Samo ljubavnici opstaju* (2013), vratio pseudoartističkom manirizmu art house cinema *Granica kontrole* (2009).

*

Ovih nekoliko filmova sa ovogodišnjeg FEST-a s jedne strane svedoče o bezuspešnim pozivima na borbu za humanističke vrednosti preko intimističkih neangažovanih ostvarenja (*Paterson*), ili onih bez jasno uobličene stava (*Nož u našim leđima*). S druge strane, postoje filmovi koji se, u tim istim nastojanjima, oslanjaju kako na ekonomski probitačan podžanr kao što je *chick flick* (*Tajni zapis*), tako i na surovu, ogoljenu dramatičnost ekstremnih situacija (7:19, *Land of mine*). Šok i užas potonjih neophodni su da bi došlo do katarze. Ali, pitanje je da li današnju publiku, naviknutu na nasilje i zločine, takvi filmovi uopšte mogu da do-taknu i pokrenu ■

VREME SMRTI I RAZONODE

Piše: Almir Kolar Kijevski

ZAPIS O SLUŽBI

(od 18h do 07h -
Pozicija : noćna smjena)

Na pomen nas svih – izbrijanih
što iznova noćas bdiju
bijesni obalom Španje
kišni hvalisavac s juga
Nad gradovima kletim
i bludnim i svetim
u čase gluhe
ipak će poleći: Kuga
Umilna topla bliska
i gorda u svojoj moći
Zamisl: kako nam
kroz špalir svatovskih
promiču radne noći
dok čekamo da crne krošnje
zelena oboji liska
bremenita i jedra
od zemljinog soka
Od sada putujte u miru
Vi – mudraci sa Istoka
Ne zaboravite smirnu
i tamjan i zlato
Idite čistinom – na sigurno
obidite pijesak pusti
stijenje i mrsko blato
I bez brige – Vas će čekati
oni koji još bdiju
Pred osvit u radosti nijemoj
tu nemaju šta da kriju
neosveštane jaslice naše

Bude li pak svečano
Na stolu i krvi i vina
uputićemo vas: kako
od Duha preko Boga
do Sina ■

BLOK BR. V

Autori: Studiostrip

